

Program för Glesbygdens utveckling

Dokumentnamn	Dokumenttyp	Senast reviderad	Beslutsinstans
Program för Glesbygdens utveckling	Programprogram	2025-06-18 § 167	Kommunfullmäktige
Dokumentansvarig/processägare	Version	Diarienummer	Giltig till
Samhällsbyggnad	1	24KS120	2029-06-30
Dokumentinformation	Komplement till Fördjupade Översiktsplaner Landsbygdscentra, Landsbygdsutveckling i strandnäralägen samt Plan för kommersiell service för gles- och landsbygd.		
Dokumentet gäller för	Tjänstepersoner som arbetar med utvecklingsfrågor i Piteå kommun		

Innehåll

Inledning	3
Piteå kommuns definition av glesbygd	3
Utvecklingsområden fram till 2050	3
Lokalt engagemang – Lokalt inflytande.....	3
Offentlig och kommersiell service	4
Servicepunkt.....	4
Boendemiljö och Kulturmiljö.....	4
LIS – Landsbygdsutveckling i strandnära lägen	4
Arbete och Näringslivsutveckling.....	5
Vindkraft	5
Kultur och fritid.....	5
Naturmiljö	6
Vägar och Kollektivtrafik.....	6
IT och telekommunikation	6
Fortsatt arbete	7

Inledning

Program för glesbygdens utveckling har tagits fram som ett verktyg för genomförande av Översiktsplan 2030 och Vision 2050 i de delar som berör glesbygdens utveckling.

Programmet pekar ut ett antal utvecklingsområden som Piteå kommun ser som viktiga för glesbygdens utveckling. Genom att programmet pekar ut en riktning så utgör det ett stöd vid beslutsfattande i frågor som berör glesbygden. Programmet speglar Vision 2050 och sorterar under ett antal utvecklingsområden för glesbygden fram till 2050.

Program för landsbygdsutveckling behandlar de områden och åtgärder som kommunen har rådighet över eller där kommunen kan bidra stöttande. Utgångspunkten är dock att utveckling skapas tillsammans. Program för glesbygdens utveckling ska ses som början på en process där medborgare, föreningar och näringsliv i kommunen tillsammans samverkar för glesbygdens utveckling. Programmet ska stimulera samordning av kommunens egna verksamheter och samverkan mellan kommun och andra aktörer för att säkerställa service och utveckling av kommunens glesbygd.

Piteå kommuns definition av glesbygd

Piteås glesbygd definieras av ytor som har mer än 40 minuters resväg till Piteå centrum, området som innefattar detta hör till det som avgränsas till Markbygden. Området består av ett antal mindre byar som kan kopplas ihop med byarna Långträsk, Koler, Gråträsk och Storsund.

Glesbygden skiljer sig från staden och landsbygd då avstånden är större och befolkningsunderlaget inte räcker till för att erbjuda invånarna all service. Större avstånd och sämre tillgänglighet påverkar våra aktiviteter; sociala relationer, näringsliv, kulturliv, demografi och så vidare. I grunden handlar det om att kostnader för att organisera olika funktioner i samhället är större i en gles miljö.

Utvecklingsområden fram till 2050

Det ska finnas goda möjligheter för människor att leva ett gott liv i Piteås glesbygd. För glesbygdens långsiktiga fortlevnad är det särskilt viktigt att beakta barn och ungas möjligheter att leva och utvecklas i glesbygden.

De naturliga styrkorna i glesbygden ska tas tillvara och nyttjas som resurser, såsom det värde som naturen erbjuder för människors hälsa och livskvalitet.

Ett utvecklat näringsliv i glesbygden kan bidra till ett hållbart samhälle genom försörjning av exempelvis livsmedel, miljö- och klimatvänligt byggmaterial och energiproduktion.

Piteå kommun ser stora möjligheter att utveckla glesbygden tillsammans med företag och föreningar, detta skulle kunna ske genom att etablera servicepunkter som säkrar och utvecklar viktig lokal service för såväl invånare som företag i kommunen.

Lokalt engagemang – Lokalt inflytande

Föreningslivet är en motor och det utgör en drivkraft på glesbygden och har en viktig roll för ett fungerande socialt liv på orten. Föreningar som tillsammans kan skapa en ännu bättre livsmiljö ska prioriteras av kommunen genom att stödja och stimulera de egna initiativen.

Offentlig och kommersiell service

Glesbygdens specifika förutsättningar gör att samordning och samverkan mellan många olika aktörer blir extra viktigt. God samordning och nytänkande inom och mellan kommunal, kommersiell och ideell service kan göra att det samtidigt skapas fler lokala arbetsplatser, fler lokala företag och fler lokala servicefunktioner samt en ökad social hållbarhet.

I Piteå är Infjärden en viktig knutpunkt för samhällsservicen i området, likväl som grannkommunen Arvidsjaur.

En butik på lands- och glesbygd fyller ofta en viktig funktion inte bara som livsmedelsbutik utan även som mötesplats för byborna.

Servicepunkt

En servicepunkt kan fungera som en dynamisk serviceinrättning som anpassar sig efter de lokala behoven och styrkorna, de tekniska möjligheterna och samhällets resurser. Det blir en mötesplats för dig som bor eller besöker bygden med syfte att få en utökad service och en levande landsbygd.

Genom att etablera servicepunkter på strategiska platser kan behovet av resor till centralorten för enklare ärenden och tjänster minska. Det ger effekter inom många områden, framförallt i tidsvinster och privatekonomiskt för nyttjaren, minskad miljöpåverkan och en utökad medborgarservice för kommunens medborgare. Serviceutbudet anpassas med tiden.

Piteå kommun tror att en servicepunkt i Markbygden skulle kunna vara en bra utveckling för bygden.

Boendemiljö och Kulturmiljö

Bebyggelsen i Markbygden är i huvudsak av två slag. Stora delar av området är uppbyggt under utbyggnaden av stambanan i slutet av 1800-talet. Långträsk, Koler och Storsund är typiska stationssamhällen som uppkom i och med stambanans framfart i norra Sverige. Det är här stor del av servicen byggdes upp under början av 1900-talet. Samhällena byggdes upp runt skola, affär och annan service.

Jord- och skogsbruk har alltid varit stort i hela området och utgör en stor del av identiteten.

I Markbygden finns flertalet byggnader med bevarandevärde vilket även gäller odlingsmark. Idag byggs det jämförelsevis lite nytt, samtidigt som underhåll av det befintliga har blivit en utmaning. Det behövs medvetna satsningar för att motverka miljöer som präglas av förfall och ödslighet.

LIS – Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Stränder är en värdefull naturtillgång, vanligen med omfattande biologisk mångfald och en källa till naturupplevelser. Strandskyddet tillkom 1950 med syftet att bevara förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv. Numera syftar strandskyddet också till att bevara land- och vattenområden för att de är biologiskt värdefulla.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS, är ett tematiskt tillägg till Piteå kommuns översiktsplan som pekar ut områden lämpliga för utveckling. Ett LIS-utpekande av ett område innebär att det finns ett särskilt skäl att hänvisa till vid dispensprövning eller upphävande av

strandskyddet inom ett avgränsat område. Möjligheten att skapa utveckling genom att underlätta för boende och näringsverksamhet i anslutning till vatten är en viktig del i att skapa fortsatt serviceunderlag och livskraft på lands- och glesbygden.

Markbygden har fyra utpekade områden i Piteå kommuns tematiska tillägg LIS. Detta betyder att områdena är utpekade då de har en potential till utveckling av dels bostadsbyggande men även att bedriva verksamhet i strandnära lägen.

Arbete och Näringslivsutveckling

Piteå kommuns strategi *Det ska vara enkelt att vara företagare* genomsyrar kommunens arbete med företagare i kommunen. Näringslivsprogrammet, som antogs av kommunfullmäktige i juni 2020, har ambitionen att bidra till en positiv utveckling för alla företag i Piteå kommun oavsett storlek, geografi, bransch eller företagsform. Arbetet fokuserar på både befintliga företag, nya företag och nya etableringar. I området sker en etablering av Vindkraftverk vilket kan innebära nya affärsmöjligheter, bland annat möjligheten att etablera el-intensiv verksamhet i anslutning till parken.

Vindkraft

Etableringen av vindkraftverk i Markbygden har pågått sedan 2013 och i dagsläget (2025) finns 500 verk installerade, parken beräknas vara fullt utbyggt före 2030. Uppskattningsvis kommer antal vindkraftverk hamna på 700-800, vilket medför att parken blir Europas största vindkraftspark. Utvecklingen går mot att det blir färre och högre verk med större effekt.

Många av uppdragen genomförs av lokala företag och ett antal serviceföretag har etablerat sin verksamhet i Piteå. Vindkraftparken innebär också nya affärsmöjligheter, bland annat möjligheten att etablera el-intensiv verksamhet i anslutning till parken.

Kultur och fritid

Föreningslivet spelar en viktig roll och har av tradition haft en stark ställning i byarna och är starkt bidragande till att hålla glesbygden levande. Föreningslivet betyder mycket för bygden och engagerar många i ideellt arbete samt bidrar till ökad folkhälsa, demokratifostran och till den lokala identiteten.

Föreningarna står för stor del av aktiviteter och verksamhet och äger och driver anläggningar med stöd från kommunen. De anläggningar och mötesplatser som finns tillgängliga underlättar möjligheter till spontana möten och bidrar till en social samvaro och dialog i gemensamma frågor för alla åldrar.

Närheten till naturen, till rekreation och möjlighet att vistas i naturen utifrån vad den erbjuder är en av de viktigaste förutsättningarna för landsbygden.

Tillgång till allmänna platser, exempelvis, bad-, lek-, idrottsplatser där man kan mötas och vara tillsammans och utöva aktiviteter är en förutsättning till en levande bygd.

De barn som växer upp på glesbygden idag är också en viktig grupp av möjliga framtida vuxna som bosätter sig i området. Det innebär att det blir viktigt att skapa och ge förutsättningar och möjligheter till engagemang och aktiviteter under deras uppväxttid i glesbygden.

Naturmiljö

Tillgång till natur- och vildmarksområden med goda förutsättningar för jakt, fiske, skoter och rörligt friluftsliv är en viktig anledning till att människor bosätter sig i Markbygden. Tillgången på särskilda kvaliteter som ostördhet, landskapsupplevelser, tysta naturområden finns ännu i Markbygden men är svårare att hitta i kusten.

Viktiga resurser i Markbygden som har utvecklingspotential i ett naturperspektiv är vildmarksälvarna Lillpiteälven och Åbyälven, ett stort antal fiskesjöar med put and take fiske och friluftsanläggningar samt de naturskyddade områdena som ofta har friluftsanordningar och ibland naturstigar eller leder som berikar besökarens vistelse.

Markbygdens speciella förutsättningar i fråga om närheten till naturen och vildmarksupplevelser kan med fördel tas tillvara och utvecklas. Många naturområden i Markbygden bör kunna vara intressanta för både näringsliv och besöksnäring. I området finns ett intresse från bybor och föreningar att utveckla olika sorters naturturism. Det behövs fler entreprenörer där ett samarbete möjliggör att flera aktiviteter kan erbjudas en grupp besökare.

Tysta naturområden i Markbygden är fria från oönskade ljud och har potential och betydelse för vår hälsa och livskvalitet då de är rofyllda platser där vi kan stressa av, vila och återhämta oss. Tysta områden ger också närvarokänsla och stärker upplevelsevärdena i natur- och kulturmiljöer samt vid friluftsliv och rekreation. Tysta områden uppfattats alltmer som en speciell kvalitet inte minst för besöksnäring och olika former av retreat och upplevelser.

Vattens ekologiska funktioner ska vara goda och förbättras där vattenkvalitetsnormer inte nås. Den vanligaste orsaken till att miljökvalitetsnormen inte nås är åtgärder som genomfördes under flottningsepoken. Vattendrag som rensats eller rätats bör restaureras för att förbättra förutsättningarna för sportfisket som attraktiv fritidssysselsättning men även som potentiell näring. I Markbygden finns goda fiskevatten och fisketurism kan utvecklas i hela området. Det som kan förbättras är tillgängligheten och information. I vattendragen kan lekbottnar återställas eller nyskapas.

Vägar och Kollektivtrafik

Möjligheter att bo på landsbygden är inte bara beroende av ett attraktivt boende och sysselsättning i bygden utan också även bra vägar för fordonstrafik, gång- och cykeltrafik och kommunikation. De två stora vägarna, 373 samt 543, är statliga vägar medan de flesta vägar i byarna är enskilda, några erhåller i nuläget statliga och/eller kommunala bidrag.

Kollektivtrafiken som går genom området ägs av Regionala kollektivtrafikmyndigheten och planeras tillsammans med Region Norrbotten och kommunerna i Norrbotten. Trafikering av gles- och landsbygder innebär stora utmaningar för traditionell kollektivtrafik eftersom områdena ofta kan kännetecknas av utspridd befolkning, utspridda målpunkter och relativt få resande. Den regionala kollektivtrafiken har ofta en låg turtäthet och ett fokus på skol- och arbetspendling. Trafikplanering för glesbygden behöver samlas utifrån ett helhetsperspektiv, inklusive sociala och miljömässiga aspekter.

IT och telekommunikation

IT och telekommunikation är en förutsättning för utveckling och digitalisering av samhället. En god infrastruktur är avgörande för boende och utbildningsverksamhet på glesbygden, men

också för näringslivets utveckling och lokala jobb. Det möjliggör utvecklad service, ökad tillgänglighet och effektivare verksamheter, det är av betydelse vid val av bostad, företags- och verksamhetsetableringar samt möjliggör studier och arbete på distans.

Fortsatt arbete

Piteå kommuns intention att växa kommer sannolikt att påverka kommunens glesbygd. En positiv tillväxt och utveckling av glesbygden i samverkan med staden skapar förutsättningar för en långsiktig hållbar utveckling av kommunen.

Det finns få lokala arbetsplatser inom Piteås glesbygd och betydelsen av lokala arbetsplatser är stor; det ger mer liv och rörelse i bygden dagtid och det ger minskad pendling till gagn för både klimat och familjers vardagspussel. Dessutom har en lokal arbetsplats en viktig roll som en aktör i bygden som initierar och deltar i aktiviteter och bidrar generellt till den lokala utvecklingen.

Kommunorganisationen ska arbeta för att stärka den utveckling av platsen som skapas av andra aktörer, och skala upp egna initiativ. En viktig del av detta blir att kraftsamla och mobilisera positiva krafter.

Piteå kommun ska verka för förutsättningar att utveckla både inflyttning och företagande i glesbygden. Utveckling av fritids- och friluftslivet ska ske tillsammans med aktörer i området.

Piteå kommuns landsbygdsutvecklare kommer att föra dialog i området för att tillsammans med medborgarna, företag och föreningar se hur utveckling kan ske.

Karta Mark- och vattenanvändning

Mark och vattenanvändning

- Riksinteresse Försvar
- Riksinteresse Vindbruk
- Riksinteresse Järnväg
- Riksinteresse Rennäring
- Riksinteresse Naturvård
- Skyddad natur
- Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)
- Utvecklingsområden Natur
- Hänsyns område kulturmiljö
- Områden lämpliga för vindkraft
- Villkorad tillåtlighet för Markbygden Vind AB
- Befintliga vindkraftverk
- Glesbygd
- Planerad cykelled
- Planerad vandringsled
- Vinterled
- Sevärdhet
- Fotbollsplan
- Badplatser
- Fiskevatten
- Handel
- Kraftledning, region
- Kraftledning, stam
- Väg
- Järnväg
- Odlad mark
- Vatten

